

244(4)

Title:
 PP. 1-13
 Illustrations,
 magic, omens,
 witchcraft and
 infanticide
 (Pieterse 19)

7p. 7p

12/3

Indexed

K34/26

1/13

U.N.S. Ragobaya

244(4) Xorapêla. Modimo wa fase Thiti

K34/20 1/13

Modimo wa sexarisa o be o rapêlwa ka motswa wo.
 Pela ba o rapêla, ba ba by nyaka selô se se ka
 emang lefatong la zwa. Ditlô tse di beng di nyakêxa kudu
 e siche. Kxofa kxofane, tsema le mmankwalo a tsema.
 Modimo e o be o rapêlwa ka motswa o tse
 kamoka xapê e be e bexwa ka tsela e tse. Xa
 xa be xa dirilwe byalwa. Xoba xa dirilwe moryanya,
 sa pela xo be xo bexwa modimo, wa lajwa lo, xore e lala
 e sethe ya bejelwa. Thapêla ya yina e be e rapêlwa ka
 motswa wo: batha ba lapá leo kamoka ba be ba dikwêta
 thitikwane yea mme ba phutha diatla ba kwatame ka
 dikhwane, mong wa motso o tla kxa byalwa nme a bo
 thêla xotimo — modimo ou nêrêlêla xore modimo e lala
 e se ke ya tse. O tla re: E, nae balale ba re tntu, re
 phete xabêbe re se thwenye ke selô, re plokê byale ka ba
 Vanquê. Re a lefa dijô šitšê ke byalwa." Mme o tla re xa a
 dutšê a i'jalo a kxa byalwa bye a bo thêla modimo ka
 Modimo. Mme e tla re mola buêla a re: Xa balapá la xaxwe
 e nwang xore modimo a se bejelwa: mme, ba inamêla ba nwa
 kamoka. Ho xona xo rapêla modimo ka se xaxwe.

244

Thokxola anuistoriuship

K34/26

2

Kaalo se xaviso se be se re, se batho ba
 ba no ana ba fela ba sa thaxala
 a ba phasa thokxola. Thokxola e be e
 le yona moo a kaalo ya xo thibisa
 Malwetii, kaobane xe e be e phasitwe
 medimo e be a thibela malwetii.

Nyaka ya xo phasa thokxola e be e
 le ga baka kamella. Le be la Caela
 xore mong wa mose a nyaka pudi e thibisa
 xoba e nitho xoba e phaswana, kamo yena
 a ka bitang phina. mmo e tla re xo
 pudi e a mmo nyaka e laela
 xore krag e tle e re rerelele.

Phetole ka ba phela melora xoba
 mone ya ka laelwang ke ngaka
 xore e nyakiwe, xe e bonetse pudi
 yo a tla bawwa mmo madi a yona
 a Alakanturu le mone yo.

Kradi e tla tsa meetse a a xo
 Alakanturu le melomo ya a khupa
 mmo ya phasa, e rerelele xore medimo
 a kalle.

Pelo xo xa xo thokxola e phaswana
 bana ba lapa la kaobane ba swanetse
 xo bitwa xore ba be xona kaobane.

Kaobane xa be xo thwe go a salang
 bonadimabe kaobane. bya mose le tla
 mosele xadimo. ke mo le be hano le flang
 le bona le batho ba bangwa ba fela ba
 tlaa Makosong ka bonakinyana ba re
 ba a bitwa.

U. M. S. Ragooyu
 Haxiwald School
 P.O. Segopu
 Na Petersburg

Sekhasatsane

Kxalê ka resaseso motho ~~wa xa yo~~
Moxolo xe a be a hwile, o be a lla lwa
ke dikhasatsane.

Motho o be a re xe a hwile 'mme a re
xo bolokwa ka lesateng la dikxomo tsa
xaxwe, batho ba be ba kxobakana ka
lapeng la bo moho bošeso ka motama ba
letile. dinaka tsa dikhasatsane xore di llê.

"Dikhasatsane ke banna."

E tla re mola batho ba sa kxobotane, ba
kwa dinakana dilla. Dikhasatsane tseo di tla
letsa dinakana tseo di rorapa di re:-
Lena le dutše ka xae le iketlile, rena re bolawa
ke phefo.

Lena le sepela ka mago a mabedi rena re sepela
ka leoto le tee

Lena le bona tsa mako a mabedi rena re bona ka le
tee.

Lena le na le diatla tse pedi, rena re na le seatho
se tee.

Xe dikhasatsane a be di lla batho ba be ba
sa dumelwe xe ya ka ntlê; ka xobond yo a besco
a ka ya ka ntlê o be a swarwa 'mme a bolawa
ke dikhasatsane ka mafika, ke dilla di ryalo, di
be di foša mafika ka lapeng xore batho ba
se tšwele kantlê.

Diaparō tsa bona e be e byang le mahlare a
mese a xo pipetša - ponalo ya bona, Xapê e ba
sepela ka sa-ntole xore potlō ya bona e tle e
phethaxe ya xore re sepela ka leoto le tee. Di be
di dikoloxa bošeto ka mota xofihlêla kxoso dilla
ka lona tsatsi leo batho ba motse wo, ba tla
rola ka dintlong.

Ums. Ragobaya
Hasekhwela school
P.O. Bejofe via Pieterburg

244

boloi
Sehlōkhuana.

23 MAR 1930

K34/26

4

Kxalō ka se xare, motho a be a sare xo hura a
a tsara 'mme a tsama a thōša batho. Feila se se
tobezang ke xore xo motho a be a hure a ka lehu la xa
loira a be a se a hura, a be a idibetse. 'Mme e tlare
mola a bolokilwe, xura re batho ba xo mafidibatsa ba lla
nda e le bošese xore ba mo e polle. Xe a epolotšwe, o
thabiwa ka makhura 'mme a npiwa leleme xore a sita
xo bolola. Xe a nipilwe leleme, o a tšura 'mme a išura
dipalong a bolokwa xana. 'Mme e tla re mola e le mantšaba
mong swa xaxwe a mafidibatsa a miffa vadivadi ga barang
xobane a ka se ephele ka noši.

Ja xolo motšō wa Sehlōkhuana xoba mphutkudi e be e
le xo kaka maatsa le xo raba ditšong le xo hlaxola,
le xo romwa baloing ba bangwe, le xo namelwa byale
ka dipitai.

Thabana ngwē ya bona batho ba ba byalo ba xo
idibatsa batho se:- Xothwe Kxalō Kxalō, kura naxeng
ny bot Botxatla, monna e mongwē o be a na le basadi babedi
e molo e be a na le ngwana wa Mosimampana ya a be xo a
seta a disa, 'mme ya tse kai letšatši le lengwē a na
le mmame a xaxe ka sethupeng a re: "Batho ba ba peng
xo na le boloi ba bolola maata, nka e se ka ka ka
bona mola?" Mmame a xaxe a re: "Mma o rata xo
mmama wa dicang ngwanaka? Mola ka setšese

244

No 2

K31/26

5

Xe o ka mmōna o ka se sa phela. Mošimane a fela a ngatsa

E nile ka letšatsi le lengwê xe ba le nam, a tšhabêxa, 'mme xe a fihla xaê a kua. E nile xe a hwile ka ô na motšwa wo wa xo idibatswa, batho ba mmoloka. 'Mme ya re Kxakaxeng ya bošexo, 'mmane axe le baloi boi ba bangwê ba tsosa ky ba ya xo mo cholla, xe ba feditše xo mojpolla ba ba mothōba ka mathura. 'Mmane axe a re xo tšena :- E se wa re ke nyaka xōfōna baloi? Še bao xe! Baloi bao ba re xo tšena sepela kyu le kua o thobolle maoto o tle re xo nipe leleme.

Mošimane eo xe a etwa fao a tšhabêxa kuudu xe a bōna batho ba ba hwileng 'mme ba sa kxone xo bolōla Kapobane e ba nipiwe maletšane malame.

E nile xe ba moemotše xone a tle a nipiwe leleme, Mošimane a tšaba ka letšō a ya ka xaê, a fihla a tšena motšahlo xa dipšika; Baloi bas ba ile ba mošyatsa kua ka tšoxō e kxolo fēla ba seke ba mmōna.

E nile xe letšatsi lehlaba, Banna ba e ya Kxorong ba hwetša mošimane a dutšē, 'mme ba seke ba tšeba xobane xobane molato keng. Banna ba ile ba bitšana, 'mme ba tšia mošimane ba mošisa Mošatē. Kxoti e ile ya kitta pitšō e kxolo xone batho ba tle ba bōnē moku yeo. Xapē ya laša xone mošimane yeo a se ke a kua mola batho ba mmone kamoka.

8/26

6

Dibila BM

K34/26

Xo na le diphofole tse dingwe tse
e neng xe o ile wa difona o sepela
diphang bomasi-mabe maina a tra
bana sia: - Mankobo, Nakedi, Lebu,
Marabê, Thete, mmoko, hlame, mathe
makotlo le phuni le tou thaweni.

Mankobo ana xe o ka re o sepela wa
bana o xo tabola pele o tsebe xobane
mo o yang xona xa xo botse balwala
xoba xa xa xona motho.

Nakedi yona e bohoa xone wena o
e boneng o tla hlaxela ke kotsi e
kholo a e o ka nyokozo be ya ya xo
isa lehung.

Lebu ana e xe o ka re o sepela
wa bana le xo tabola pele o yo bana
molwetse o tsebe xobane a tla hwile
a hwile.

Marabê ana o besa lehu xobamahu
a batho beno ba ba setseta ba hwile,
xe o ka mmona a sepela.

Thete xe o ka e bana e sepela ka
amoraxo e xo besa bolwetse bja xo isa
lehung. Mmoko ana xe o ka o bana o
sepela, o xo besa xob motho wono a a
epelwa.

Hlame ke masubka leeto yona xe e ka
xo tabola pele, o tsebe xobane xe o ka ya
ka tsele yo o tla wela mekeng xoba
o tsebe xobane mo o tswaxo xona xa xo
ya loka. Mathe Mankotlo ke sebila sa
batsuni. Phuni le thaweni ke masela.

M.S. Ragobya
Hasekwold school
Petersburg P.O. Segonye

8/26

244

K34/20

Xo lha. Magic; agric.

Satho ba sexaxesau va na le
 tumelo ye xone xe xo ka tsivellala
 diji tsa maveta, dingaka tli ka
 upa (xe di fetilata) Ke e le
 dinonyana, xothwe ba swara e tee
 ka vlopeu, mmo ba e folla tsa
 melemo ba e lesa xone e ye xo
 tse dingwe. E tla re xe e phela xo
 tona, tsa kwa montso wa
 melumo tsa tlacala, tsa thoma xo o
 thosa. Nonyana o ya se tona
 melumo xe e bona di tsona e tla
 di tsa moraso xophelala di se se
 voneka mo naxeng ye di upilweng.

Molemô o ba unang timnyana
 tsa ona ke mampai a tona le
 makhura a tsa thophane (nakedi) -
 makhura a a nakedi ke ana a
 dirang lema ea xo thabisa
 dinonyana. Maspa a tona ke a xo
 a phutha kamoka xone di tsingwe
 mavetale a tona.

Mooxlong le ana o ya upiwa.
 Ba sila diboko tse dingwe ba
 di hlakantsha le mapi le ma-
 khura a kalove ya naxa mmo ba
 folla naxa ye kamoka. Ke ba ka
 re foka pula ye lala e nelli
 mo moxlong o tona o thaxile
 kamoka.

Dr. S. Pagnouye
 Harsenkunda School
 P.O. Dippye
 via Petersburg

8/26

K34/26

244

Leswaba. Charms magic.

Batho ba xaxasišo xe bu sepele
xoba ba nyaka, xoba wa alafa, xoba
wa toma wa xaxa ka leswaba.
dišwaba ke matšona a kxomo a a
hlantšitšiweng le maimo le
byene le phetle.

modiro wa leswaba ke go fa
xoba xo tšiša lesoto xo ngakla
xoba xo motšumi. xe motšumi a e
nalo, a bolaya ku diphoofolo kudu
xapē di gatawa tšā xo bila xā di
bonale. Ke šona sōbo se sešolara
šatšumi. xapē ka se xaxašā monna e
mongwē le e mongwē o be a swanetše
xo ba nane, Kapobane, mang le mang o
be a swanetše xo le lōke la ka motšōtšā
ning wa xake. Ke monna a be a ka
hwešeba fa lēhōta, o be a kuxwā, a
betšwa lēšēša.

Leswaba le be le wa tholwe jēša
byalo ka maimo le lesotšune. le be
le thuntšwa e wa le ka mēš batho
ba sešo ba e tšōša. šoni batho ba
re xe ba tšwa ba hwešē mēš wa
šona o sešo e xanaitše nasa.

Ke ngaka e tšwelle xo yo etā e alafa
e be e betšā batho ka leswaba mme
bu re mōla ba tšile a kšera maimo xaxē
a ba smēlē mme ba dūnele se sengwē
le se sengwē a re bolēhang, mme a
bone dikšomo.

Xo byalo le xo motšumi o tšātsā
diphoofolo ka leswaba mme a di
imēša le xo dīlapišā ka maimo xo re
dimpya tšā xaxwē di tle di kšōšō xo di
šwara

M. S. Rasonyā
Haxkumla School
P.O. Segonye
Petersburg

9/26

244

28 FEB 1939

infanticide

K34/26

9

Polaô ya bana ba diratê

Ka se xaxeso xe ngwana a ka be are xea tswalwa a tswa a na le setho se senqwê se a se hlōtako o be a bolawa. Molato wa bana ba ba byalo e be e le xo re ba a hlōla xapê ba hlabiša beng ba bōna dikhlong. Se se xolo-xolo se se beng se thšabišwa e be e le boloi; ka xore batho ba banywê ba llare batswadi ba ngwana ba lowane byale boloi bo buile mabo le xo xōla bana ba bōna xore base tšawe kabaka la se xolê se se beng ka lapeng. Xapê ngaka ya xo theya mōse wa bōna e tla nyalsē xa kudu, ya bitswa ngaka ya maaka.

- Polaô ya bana ba ba byalo e be e kraola pelo kudu, ka xobane; bana ngwana e be a tutelētšwa meelše xoba mafsi, mme a re mola a bela, bakxa ba mthšela ka xanong xo fihlêla a etwa. Xo xo, -- ba be ba sêlêla moutedi wa dipudi xoba wa dikxomo xomme ba kitêla ngwana ka xanong.

Ditaba tše dibyale di be a' dira ke bakxekolo mola ngwana sa le ka ntlong a seba sešo a tšwêla ntšê a bōna ke batho lešōna xea ba be ba rata xo dira taba e byalo ba be ba xoma mmaso ngwana nokeng xo go kxa meelše mme e tla re mola asa ile ba šala ba dira polaô yeo.

E tla re mola ngwana a hwile, ba tšwêla kantlê ba khurupêla dikobô ba thōma xo lla, ngaka e tla bega ya nyakiwa, mloi a bewa a nithšiwu yo ba resco o bolatile ngwana wa lesea.

Mrs. Kagobaya

Hasekwala school

P.O. Segofye

via Pietersburg

8/26

28 FEB 1939

infa sicide
K34/26

10

Polaô ya bana ba se mela meênô
a ka xodimo pele. Masêka

Ye nqwê polaô ye mpe šei: Xe nqwana a ka
re mola a mela meênô, a mela a ka xodimo, o
be a bolawa, ka xobane xo be xothwe, nqwana o
swanetše xo mela meênô a ka fase pele. Meênô
a ka xodimo e be e le bošula bathong ba Baso.

Xe nqwana a be a ka re mola a mela meênô
a mela a ka xodimo pele o be a bitšwa lešêka.
Ke xore nqwana e mobyalo o be a se a swanela
xo phela, ka xobane e be e le sehlôla sesexolo bathong

Iqthwe, nqwana e mobyalo se a ka phela batho ba
tla fela, ka xobane e le se mola ya mose. Xe a ka re
mola a raloka le bana ba batšwê, a loma e monqwê
wa bôna, nqwana e a lamilweng o be a sa phela
ka xobane o lamilwe ke lešêka, motho wa se loma ke
le šêka o be a xaloxa mmele ya ba e mosehla pele
xa le hu la xaxwê.

Xapê lešêka xe le be le ka re mola motho a
lwala la masehla ka nlong, mawetsi o be a etwa.

Polaô ya bana ba ba byalo le yôna e be le mafi
le meetse a se bela le mautedi wa dipudi

le bana ba mafahla ba ba bolawa ka seta e
byalo ka ba bangwê; Bôna e be motho xa se
rikatre xoba moswe tše ditswalang bana ba bantši.

Dipolaô di be di dirwa ke bana baksetkolo. Xengwana
a be a se a bolawa motswadi wa xaxwê o be a
swanetše xo be xwe mosatê xore, se mang-mang o
xana le sehlôla mosenng. Xomme se kxosi e kwele e
be e tla laêla xore motho ye a bolawe xoba e
kawe mo pušong ya xaxwê.

Mr. D. Rogobaya, Hasekwala school P.O. Legare
via Petersburg.

Seduction

Xe motho a rwele napa e se beng ya monna wa xaxwe.

Mpa e be e sêkwa kxorong, xapê sco be sco sêkwa napa ya monyana ya lêtšexo le lesoxana le le tšwaxo xo wêla, lesoxana le le se ya wêlaso le be le se ya išwe kxorong.

Xe monnyana a ka re sco rêtšela le lesoxana a bôna a fetwa ke kxwedi o be a swanetše xo bôša batswadi ba xaxwe motho yo a robetšexo le yêna xore ku ile ba kxônê sco iša molat e sa le k'apela, pele xa sco nqwana a tswalwa. Kajcobane ka se xaxeso xo be xo sêkwa napa e se beng nqwana Xe nqwana a ka bea a tswalwa pele sco se molato o rêtwa, taba tšêp kajmoka di be di lesiwa kajcobane motho o tswetswe. Ke sco mosetsana o boetswe ke nqwana, lesoxana le boile fêla.

Se se besco se boifiwa e be e le xore, motho-mongwê mosetsana a kwetš'a bothata pelexong ya xaxwe a bea a tswa. Ke^{mo} ba be xo ba lefiša lesoxana pele xa pelêxô ya nqwana. tšô e be e le kxomo xoba kxomo le puša.

Pele xa tšô mosetsana o be a sekšwa xabôbe xobane o senitšwe ke mang 'mme sco a ka kwetšwa a be a sepelele masoxana a mantši, o be a tšišwa mpya 'mme a sa lefiwe kajcobane nqwana o be a tsebye xobane ke wa mang. Fêla xe nqwamenyana a ka bolêla lesoxana le tee fêla a fêla a xanelêla sco lôna, lesoxana le xe le ka xana byang le byang le be le lefišwa. Mosetsana o be a badišwa dixolla tšê a robetšeng le fêna. -

le xe nqwana a ka phela xoba a se phele, xe napa yeo e sekilwe pele xa pelêxô ya nqwana

lešosana to be le lefa. Fêla re ngwana a
ka hwa 'mme a remola a huile mosetsana a
bolêla motho ya a mōsents'eng e be a sa
hlokōmelwe ke motho.

Xe mlato o ka remola o tse bixilwe mašatē
pete xa sa ngwana a šešo a bēlēxwa, lesoxana
la xanētša ka pelo ya phišēšō xore xa se
lōna, Kxosi e be e efa lesoxana sebaka
sa xotla xo le kxodišwa ka ngwana.

E tla re mola ngwana a tswetswe, Kxosi ya
bitša lesoxana le bakalabyê xotla xo lebelêla
leswaō la ngwana xerefnay ke la-mang. Xesco
ka hwelšwa e le la lesoxana xo, tefō ya xaxwe e ya
xodišwa ya ba kxomo tšē pedi le pedi tšē pedi.
Xe leswaō e ka se be la lesoxana leo, monnyana o
tla xapeletšwa ka thupa xore a bolêlê lesoxana le
le mōsents'exo. Mme le xe a mmolotšō xa xo sa
mathuša selō; Kxobane, patswadi ba xaxwe ba ka
se sa humana selō. lesoxana leo le mōsents'exo
le tla lefêla Kxosi.

Taba yea ya xo bolêla motho o šele e tšē Kudu
mo Dal bathang B ba Baso. Se se ba xapeletšang xo
dira byalo ke tšō; Kxobane xe a ile a bolêla
lesoxana, xaritsi ba bo mosetsana ba tla re a napē
a mōtšiyē Kxobane o mohlapešē. Ke sōna se se
dirang bannyana ba sexasēšo xore ba supe lesoxana
le ke ba leratang xore le tlē le ba nyalē e be
basadi ba bōna.

U. S. Ragobaya

— Hazetwala school

P. B. Leqophy

via Pieterburg

244 (Mômané) K34/26 23 MAR 1939
 Meise a sa leng
 sexwaxwa.

Kxalô kxalô kxosi e sa le Marumwete
 Yo kile xwa ba le monna e mongwê
 ya beng a sa rate ditshila e le
 xitawatawa Kudau a sa rate le xo
 momelwa ke ntši.

E nile ka letšatši le lengwê xe a
 tšapa mmale ka noteng a bôna sexwa-
 xwa se fofela ka bodibeng se thala. U
 ni ka xhufelo e kxosi a swana
 sexwaxwa a se bolaya. E nile xe a re
 ke a se swana a bôna se e tšwa
 ditšô tšê xeng ke mape. Mmu ya re
 kaxobane e le setwatswa a se
 lahlela ka bodibeng a tšoxa a ya
 ka a tšama a etšwa mare.

Xe a phlile ka a laela mosadi wa
 xaxwe-xore a mthexela mme meetse a
 a sa leng sexwaxwa xore a nwe ôna.
 Mosadi a tšia kxapa a tšama a
 sepele le ditšô a re: "Bajile ke kse meetse
 ke kxe meetse se ile sexwaxwa ke kse"
 Kae le kae mo a sefutšexo tšona o ile
 a kwi sexwaxwa se re "Xwa." fela
 ka tšô ya monna wa xaxwe e se a ksa
 meetse ao. O ile a sepele matšatši a
 nantši xe a tšama a nyaka meetse
 ro, a tšama a opele.

E nile ka letšatši le lengwê a opele a
 bôna muši o tšunya ka xam xa meetse a
 batamela a dutše a opele fela phetolo
 ya sike ya ba xona. A ksa meetse
 ao a tšoxa nao. E nile xe a batametse
 meetse wa xabo a phuma kxapa xo tee le
 meetse mme a hušela xona. meetse ao
 a ile a dira noka ya meetse a xotšwa
 fase a fisa.

End. 5244

^N
 U M. Ragoboya